

Curs 6:

Gruparea datelor (I)

Structura

- Gruparea datelor
 - Concepte de bază
 - Evaluarea calității grupării
- Algoritmi partiționali
 - kMeans
 - fuzzy cMeans
- Algoritmi ierarhici

Scopul grupării (reminder)

Ce se cunoaște?

- un **set de date** (nu neapărat structurate)
- O măsură de **similaritate/disimilaritate** între date (măsura e specifică problemei de rezolvat) pe baza căreia se construiește o **matrice de similaritate/disimilaritate**

Ce se dorește?

- Un **model** care descrie modul în care se **grupează datele** în clustere (grupuri) astfel încâte datele care aparțin aceluiași cluster sunt mai similare între ele decât cele care aparțin unor clustere diferite

Care este scopul final?

- Să se poată verifica dacă două date aparțin aceluiași cluster
- Să se determine clusterul de care aparține o dată

Scopul grupării (reminder)

Exemple:

- **Customer segmentation** = identificarea grupurilor de clienți care au comportamente similare
- **Data summarization / document clustering** = identificarea unor grupuri de documente similare din punct de vedere al conținutului
- **User profiles extraction** = identificarea grupurilor de utilizatori ai unui serviciu web caracterizați prin comportamente similare
- **Image segmentation** = identificare unor regiuni omogene într-o imagine

Gruparea permite:

- sumarizarea și/sau vizualizarea datelor în alt mod cu scopul de a înțelege mai bine datele

Particularități ale grupării

Este un proces nesupervizat:

- Setul de antrenare conține doar valori ale atributelor
- Eticheta clasei nu e cunoscută

Problema grupării este rău-definită:

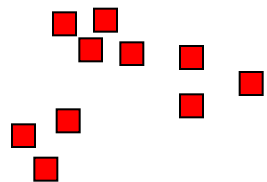
- Identificarea grupurilor este dificilă
- Decizia poate avea caracter subiectiv

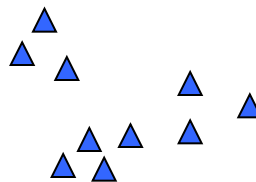
Câte clustere?

Șase clustere

Două clustere

patru clustere

Concepte de bază

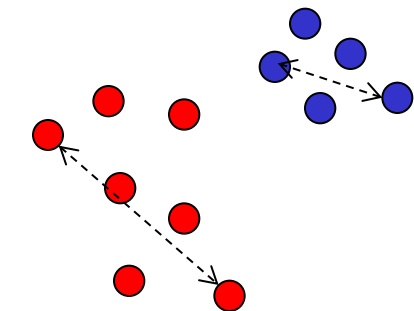
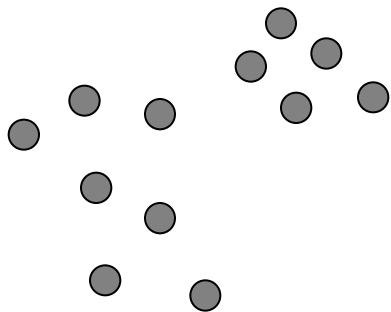
- **Cluster** = grup de date care sunt similare
- **Matrice de (di)similaritate** pt un set de n date = matrice $n \times n$ in care pe linia i coloana j se află valoarea similarității/disimilarității între data i și data j
- **Clustering** = proces de identificare a clusterelor
- **Prototip** = “obiect” reprezentativ pentru datele dintr-un cluster
 - **Centroid** = media datelor dintr-un cluster – centroidul nu este neapărat un element din setul de date
 - **Medoid** = data din cluster care este cea mai apropiată de media clusterului – medoidul aparține setului de date
- **Raza clusterului** = media distanțelor dintre datele din cluster și prototipul acestuia
- **Diametrul clusterului** = distanța (disimilaritatea) maximă dintre oricare două date ale clusterului

Tipuri de clustering

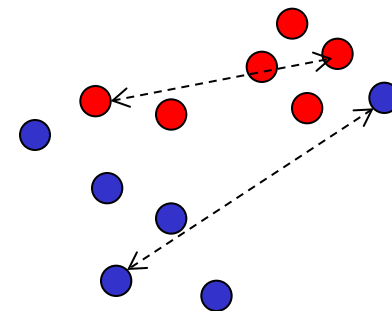
- Crisp vs fuzzy clustering
 - Crisp clustering = fiecare dată aparține unui singur cluster
 - Fuzzy clustering = o dată poate aparține mai multor cluster (grad de apartenență pentru fiecare cluster)
- Flat vs hierarchical clustering
 - Flat (partitional) clustering = rezultatul este un set de cluster (o partiție)
 - Hierarchical clustering = rezultatul este o ierarhie de partiții
- Variante de algoritmi
 - Algoritmi partiționali (ex: kMeans, Fuzzy cMeans)
 - Algoritmi hierarhici (alg. aglomerativi, alg. divizivi)
 - Algoritmi bazați pe densitate (ex: DBSCAN)
 - Algoritmi probabiliști (ex: EM = Expectation Maximization)

Măsuri de calitate

- Nu există un indicator unic pentru evaluarea calității unei grupări
- Cea mai comună abordare constă în estimarea:
 - Compacității clusterelor (variabilitate **intra-cluster** – ar trebui să fie mică)
 - Gradului de separare dintre datele aparținând unor clusterelor diferite (variabilitate **inter-cluster** – ar trebui să fie mare)

Calitate bună

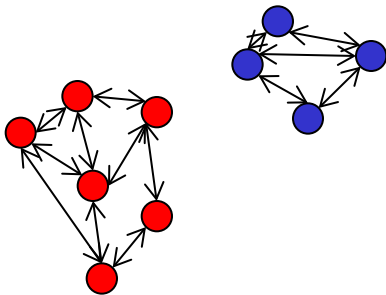
Calitate slabă

Măsuri de calitate

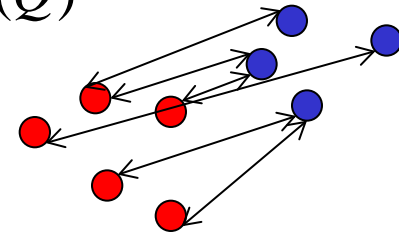
- Intra-cluster to inter-cluster distance ratio = Intra/Inter (valori mici corespund unei calități mai bune)
- Fie P setul de date ce aparțin aceluiași cluster și $Q = D \times D - P$ (restul perechilor: o dată din pereche aparține unui cluster iar cealaltă unui alt cluster)

$$Intra = \sum_{(x_i, x_j) \in P} d(x_i, x_j) / card(P)$$

$$Inter = \sum_{(x_i, x_j) \in Q} d(x_i, x_j) / card(Q)$$

Exemple de perechi de date utilizate în calculul distanțelor intra-cluster

Exemple de perechi de date utilizate în calculul distanțelor inter-cluster

Măsuri de calitate

- Silhouette coefficient

Obs:

$$S_i = \frac{D \min_i^{out} - D_{avg}_i^{in}}{\max\{D \min_i^{out}, D_{avg}_i^{in}\}}$$

- S ia valori în (-1,1)
- **Valori mai mari** indică o grupare mai bună

$$S = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n S_i$$

$D_{avg}_i^{in}$ = media distantelor dintre
 x_i și celelalte date din clusterul lui x_i

$D_{avg}_i^j$ = media distantelor dintre
 x_i și datele din clusterul j ($j \neq i$)

$$D \min_i^{out} = \min_j D_{avg}_i^j$$

kMeans

- **Input:** set de date $D=\{x_1, x_2, \dots, x_N\}$, $K = \text{nr de clustere}$
- **Output:** partiție $P=\{C_1, C_2, \dots, C_K\}$ of D

kMeans (D, k)

initialize the centroids c_1, c_2, \dots, c_K (by **random** selection from the data set)

repeat

- **assign** each data from D to the cluster corresponding to the closest centroid (with respect to a similarity/distance)
- **update** each centroid as mean of the data belonging to the corresponding cluster

until <the partition does not change>

kMeans

- **Caracteristici**

- kMeans este o metodă bazată pe prototipuri care are ca scop minimizarea is sumei pătratelor erorilor (SSE) – distanțele dintre date și centrozii corespunzători

$$SSE = \sum_{k=1}^K \sum_{x \in C_k} d^2(x, c_k) = \sum_{k=1}^K \sum_{x \in C_k} \sum_{j=1}^n (x_j - c_{kj})^2$$

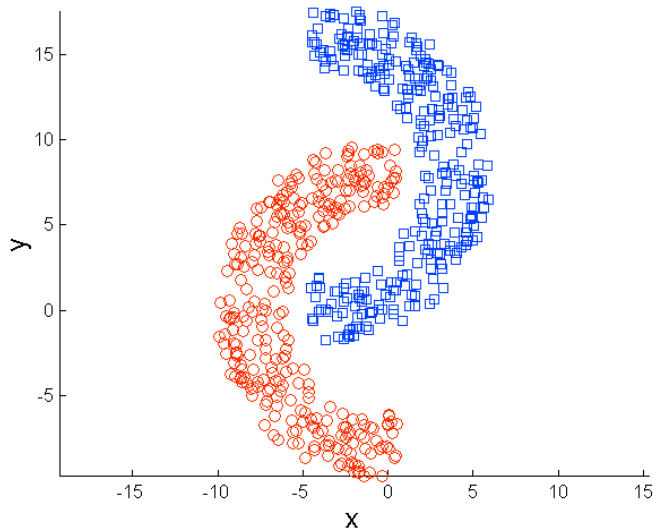
(în cazul distanței euclidiene)

- **Complexitate:** $O(n \cdot N \cdot K \cdot \text{iterații})$ (n =nr de atribute, N =nr de date, K =nr de clustere)
- **Pre-procesare utilă:** normalizare
- **Post-procesare utilă:**
 - Eliminarea clusterelor mici
 - Fragmentarea clusterelor caracterizate prin variabilitate mare
 - Reunirea clusterelor apropiate

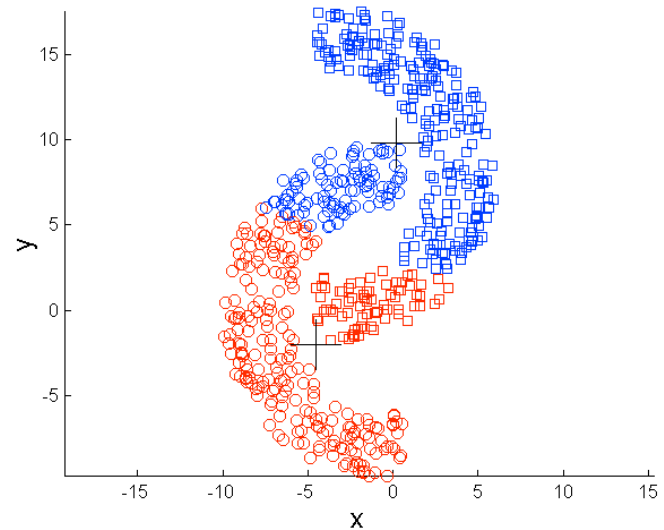
kMeans

Limite:

- Nu funcționează bine dacă datele nu sunt “sferice”
 - Soluție: utilizarea altor abordări (e.g. clustering bazat pe densitate)

Clusterelor reale

Rezultatul Kmeans

kMeans

Limite: necesită cunoașterea apriori a numărului de clustere

- **Soluții:**

- aplică algoritmul pt diferite valori ale lui K și selectează varianta care corespunde celor mai bune valori ale criteriilor de calitate
- post-procesarea rezultatelor procesului de clustering prin partiționarea clusterelor cu variabilitate mare și reunirea clusterelor apropiate (ex: alg. **ISODATA**)

ISODATA

Idei principale ale alg ISODATA

- Dacă dimensiunea unui cluster este mai mică decât N_{min} atunci clusterul ar trebui reunit cu cel mai apropiat alt cluster
- Dacă distanța dintre două cluster (de exemplu the distanța dintre prototipurile clusterelor) este mai mică decât D_{min} atunci clusterelor ar trebui reunite
- Dacă varianța unui cluster este mai mare decât V_{max} și numărul de date conținute este mai mare decât $2 \cdot N_{min}$ atunci clusterul poate fi divizat în două alte cluster:
 - Identifică atributul j pt care varianța este maxmă
 - Din prototipul c_k sunt construite două alte prototipuri c' și c'' prin înlocuirea valorii atributului j din c_k cu $c_k(j)-b$ respectiv $c_k(j)+b$, r (b este un parametru setat de către utilizator)

Fuzzy cMeans

Ideea grupării fuzzy (soft):

- O dată nu aparține unui singur cluster ci poate aparține mai multor cluster (cu un anumit grad de apartenență pentru fiecare cluster)
- Rezultatul unei grupări fuzzy este o matrice M de dimensiune $N \times K$
(N = nr date, K = nr cluster);
 $M(i,j)$ = o valoare din $[0,1]$ care corespunde gradului de apartenență a datei i la clusterul j

Obs: Fuzzy cMeans poate fi utilizată în segmentarea imaginilor

Fuzzy cMeans

Algorithm

- Initialize the membership matrix (M)
- **Repeat**
 - Compute the centroids($c_k, k=1, \dots, K$)
 - Update the membership values ($m_{ij}, i=1, \dots, N, j=1, \dots, K$)
- until** <no significant changes in the membership function>

Obs: dacă e necesar fiecare dată este asignată la clusterul ce corespunde celui mai mare grad de apartenență

Calculul centrozilor

$$c_j = \frac{\sum_{i=1}^n M_{ij}^p x_i}{\sum_{i=1}^n M_{ij}^p}, \quad j = \overline{1, K}$$

$p > 1$ is a parameter (e.g. $p=2$)

Calculul gradului de apartenență

$$M_{ij} = \frac{1}{\|x_i - c_j\|^{2/(p-1)} \sum_{k=1}^K 1 / \|x_i - c_k\|^{2/(p-1)}}$$

$i = \overline{1, n}, j = \overline{1, K}$

Algoritmi ierarhici

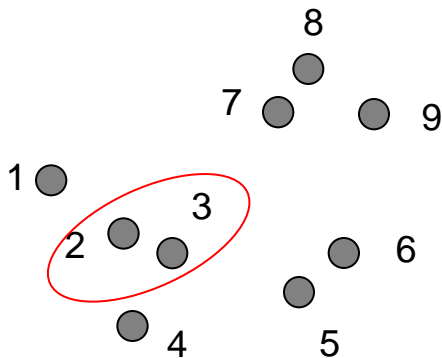
Obs: una dintre principalele limite ale algoritmilor ierarhici e faptul că necesită cunoașterea numărului de clustere.

Altă abordare: se construiește o ierarhie de partiții – conduce la o structură arborescentă numită **dendrogramă**

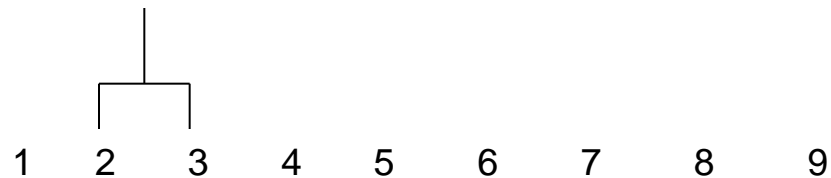
- In varianta **bottom-up** (metoda **aglomerativă**)
 - Se pornește cu o partiție de clustere ce conțin fiecare câte o singură dată (reprezintă frunze în arbore)
 - Se reunesc clusterelor care sunt similare între ele – procesul de reunire se repetă până se ajunge la un singur cluster (reprezintă rădăcina arborelui)
- In varianta **top-down** (metoda **divizivă**)
 - Se pornește cu o partiție ce conține un singur cluster (cu toate datele)
 - Se partiționează clusterii mari aplicând o tehnica partițională (ex: kMeans) – procesul continuă până când se ajunge la clustere ce conțin câte o singură dată.

Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

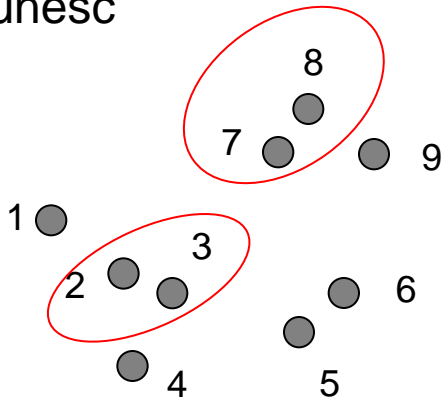

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	0	2	3	4	7	8	6	8	10
2	2	0	1	2	4	6	7	8	9
3	3	1	0	2	3	5	6	8	9
4	4	2	2	0	3	6	9	10	11
5	7	4	3	3	0	1	4	6	5
6	8	6	5	6	1	0	3	4	3
7	6	7	6	9	4	3	0	1	2
8	8	8	8	10	6	4	1	0	2
9	10	9	9	11	5	3	3	2	0

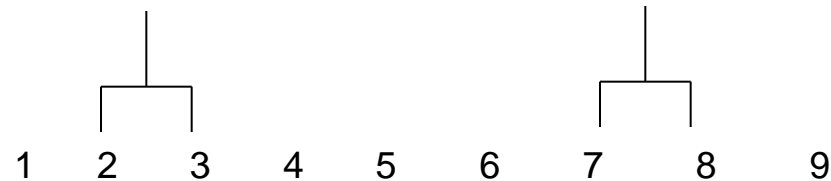

Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

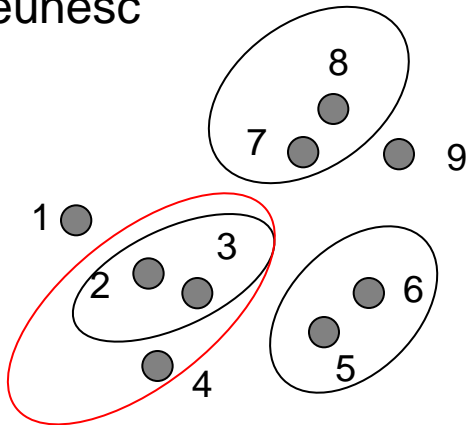

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	0	2	3	4	7	8	6	8	10
2	2	0	1	2	4	6	7	8	9
3	3	1	0	2	3	5	6	8	9
4	4	2	2	0	3	6	9	10	11
5	7	4	3	3	0	1	4	6	5
6	8	6	5	6	1	0	3	4	3
7	6	7	6	9	4	3	0	1	2
8	8	8	8	10	6	4	1	0	2
9	10	9	9	11	5	3	3	2	0

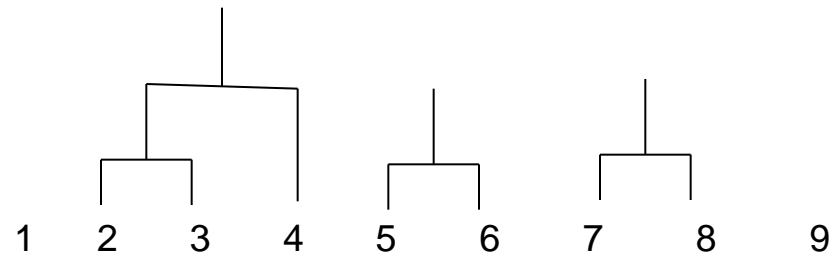

Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

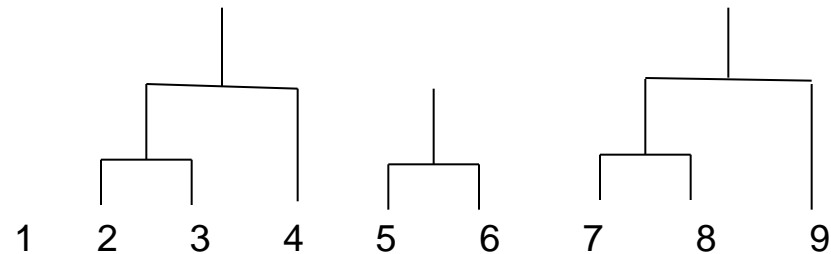
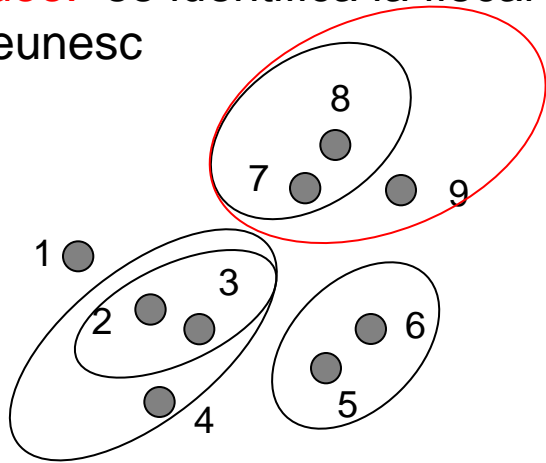

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	0	2	3	4	7	8	6	8	10
2	2	0	1	2	4	6	7	8	9
3	3	1	0	2	3	5	6	8	9
4	4	2	2	0	3	6	9	10	11
5	7	4	3	3	0	1	4	6	5
6	8	6	5	6	1	0	3	4	3
7	6	7	6	9	4	3	0	1	2
8	8	8	8	10	6	4	1	0	2
9	10	9	9	11	5	3	3	2	0

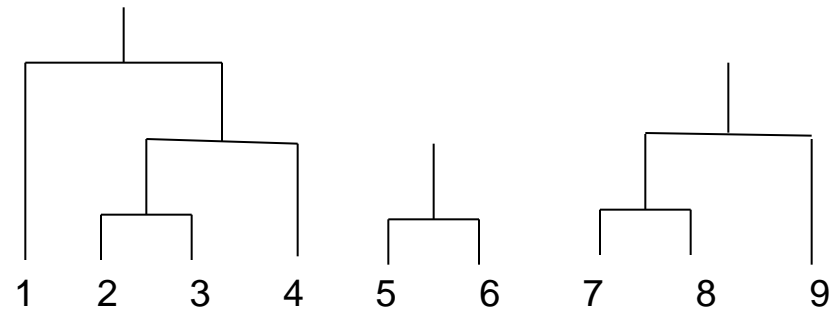
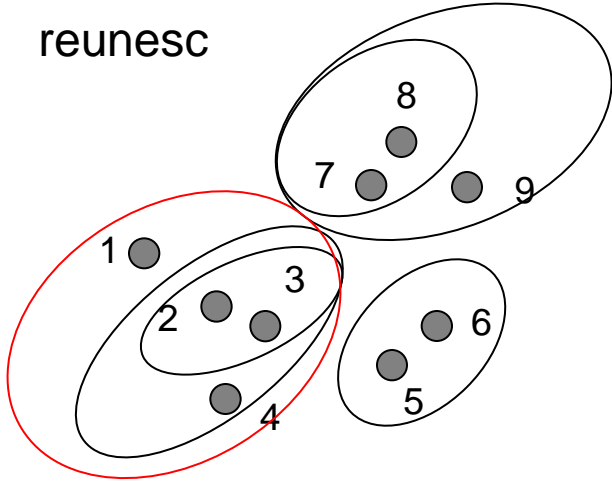
Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

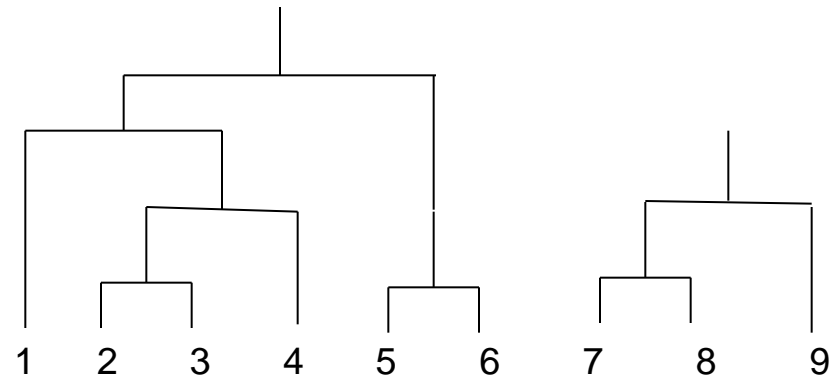
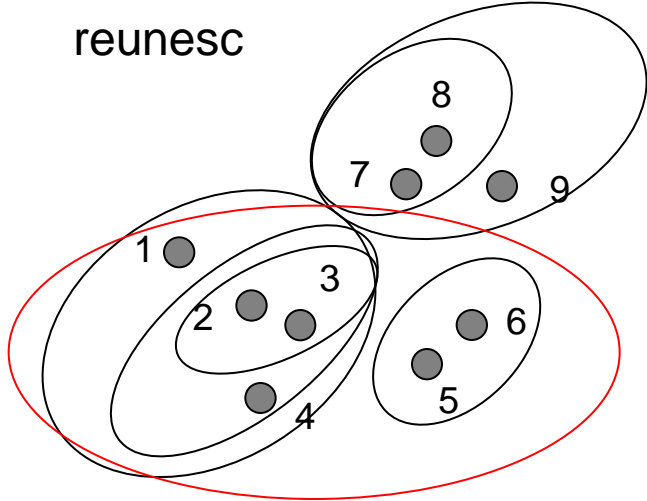
Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

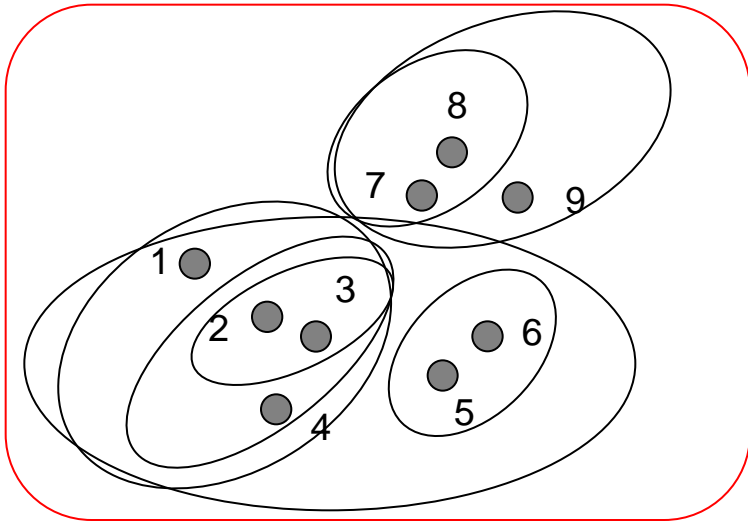
Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

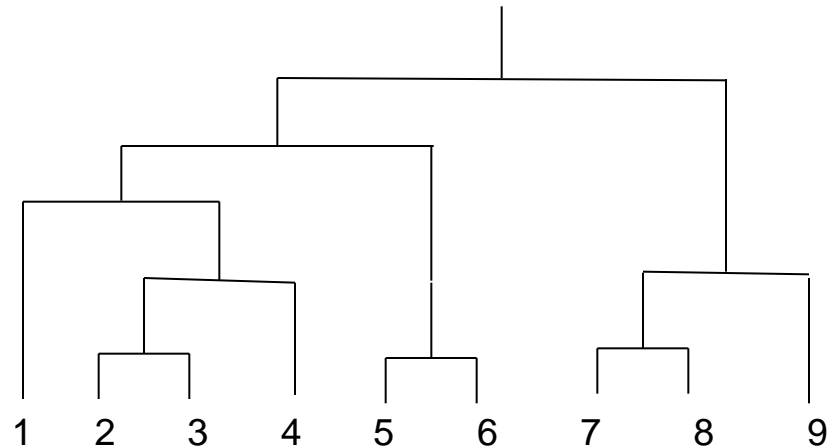

Metoda aglomerativă

Idee: se identifică la fiecare etapă care sunt cele mai similare clusteruri și se reunesc

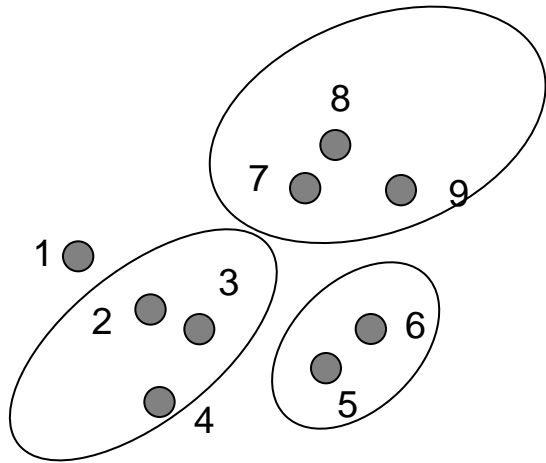
- Deondrograma rezultată

- **Reprezentarea unei dendrograme:** ca set de triplete ordonate (nivel, nr de clusteruri, clusteruri)

$\{(0,9,\{\{1\},\{2\},\dots,\{9\}\}) , (1,6,\{\{1\},\{2,3\},\{4\},\{5,6\},\{7,8\},\{9\}\}),$
 $(2,4,\{\{1\},\{2,3,4\},\{5,6\},\{7,8,9\}\}), (3,3,\{\{1,2,3,4\},\{\{5,6\},\{7,8,9\}\}),$
 $(4,2,\{\{1,2,3,4,5,6\},\{7,8,9\}), (5,1,\{\{1,2,3,4,5,6,7,8,9\}\})\}$

Metoda aglomerativă

Partiție:

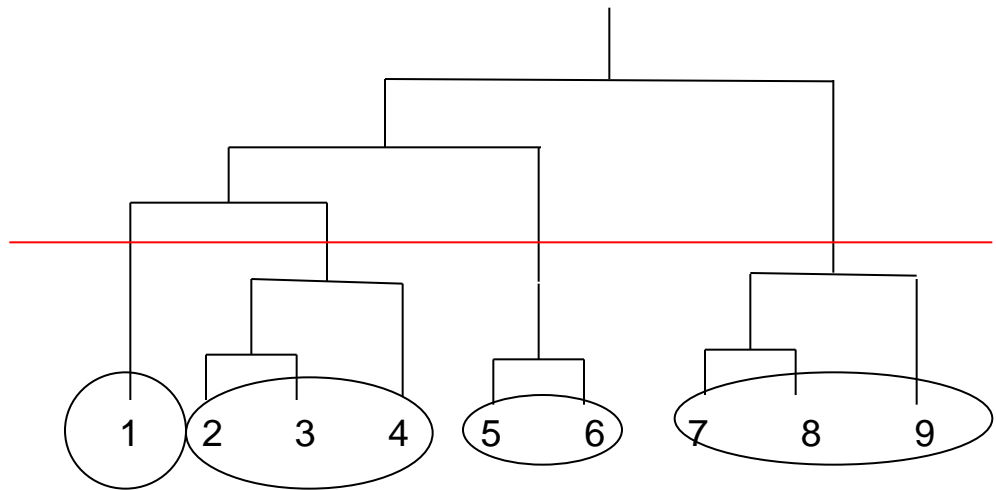
$C1=\{1\}$

$C2=\{2,3,4\}$

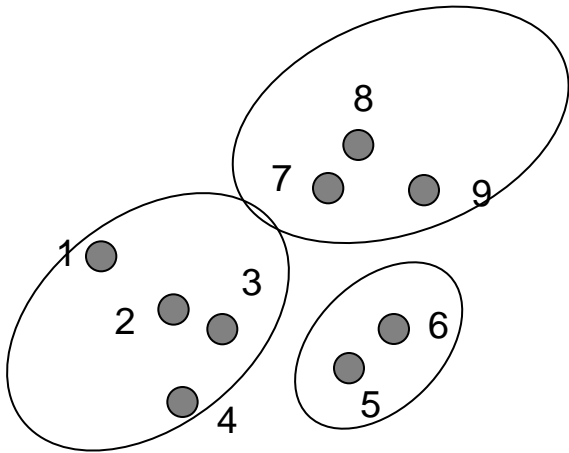
$C3=\{5,6\}$

$C4=\{7,8,9\}$

- Pentru a obține o partiție dendrograma trebuie secționată

Metoda aglomerativă

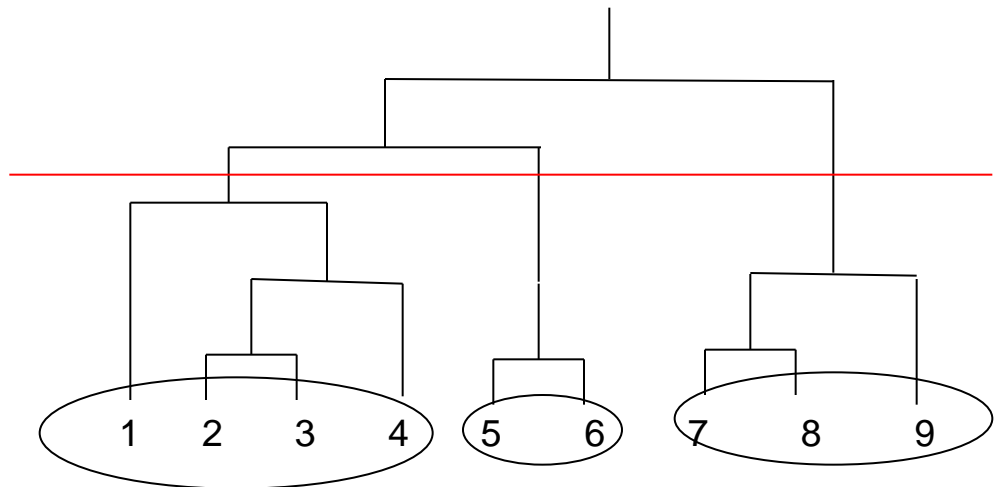
Partition:

$C1=\{1,2,3,4\}$

$C2=\{5,6\}$

$C3=\{7,8,9\}$

- Schimbând nivelul de secționare se obține o altă partiție

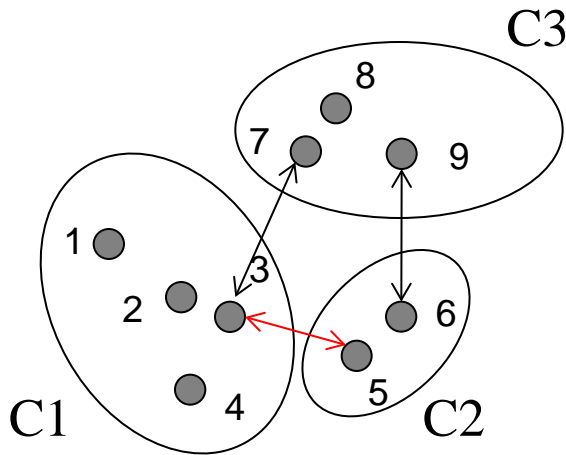

Metoda aglomerativă

Problema: care e criteriul de selecție a clusterelor care se reunesc?

Răspuns: se folosește o măsură de disimilaritate între cluster; sunt mai multe moduri de a calcula această măsură:

- **Single-linkage:** cea mai mică disimilaritate (distanță) între datele aparținând unor cluster diferite

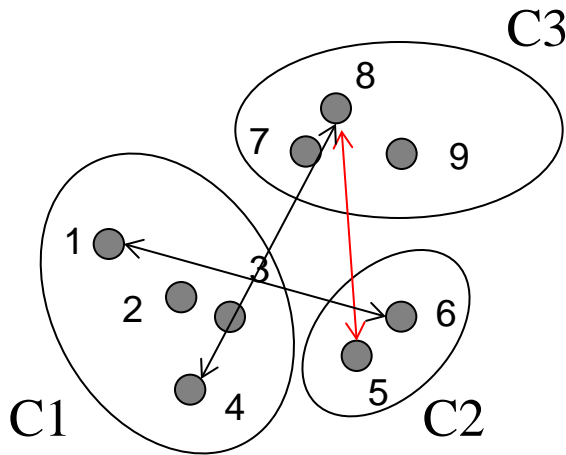
$$D_{SL}(C_i, C_j) = \min_{x \in C_i, y \in C_j} d(x, y)$$

Metoda aglomerativă

Problema: care e criteriul de selecție a clusterelor care se reunesc?

Răspuns: se folosește o măsură de disimilaritate între cluster; sunt mai multe moduri de a calcula această măsură

- **Complete-linkage:** cea mai **mare** disimilaritate (distanță) între datele aparținând unor cluster diferite

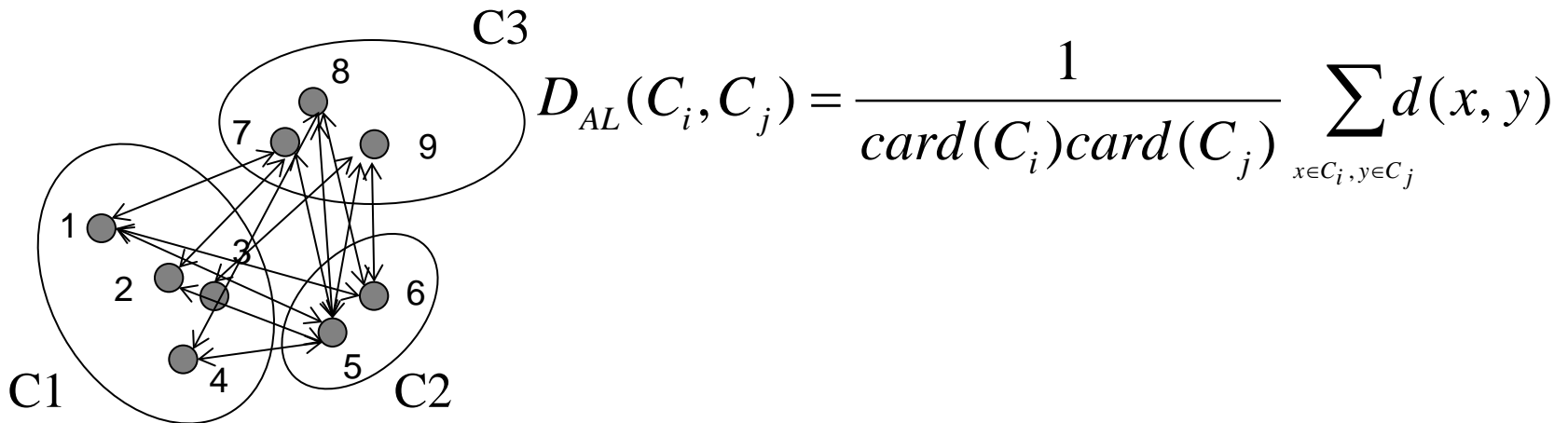
$$D_{CL}(C_i, C_j) = \max_{x \in C_i, y \in C_j} d(x, y)$$

Metoda aglomerativă

Problema: care e criteriul de selecție a clusterelor care se reunesc?

Răspuns: se folosește o măsură de disimilaritate între cluster; sunt mai multe moduri de a calcula această măsură

- **Average-linkage:** media distanțelor dintre datele aparținând unor cluster diferite

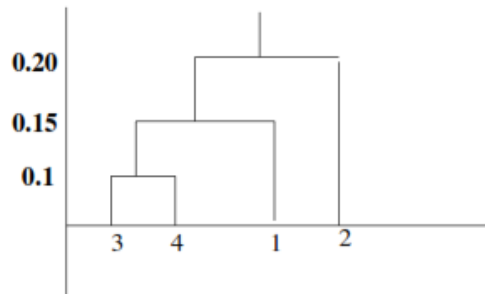

Metoda aglomerativă

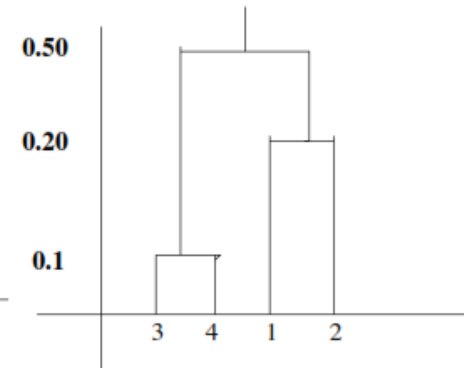
Măsura de disimilaritate folosită influențează rezultatul grupării:

	1	2	3	4
1	0.0	0.20	0.15	0.30
2	0.20	0.0	0.40	0.50
3	0.15	0.40	0.0	0.10
4	0.30	0.50	0.10	0.0

(a) Dissimilarity Matrix

(b) Single Link

(c) Complete Link

Data Clustering: Algorithms and Applications, 2014

Metoda aglomerativă

Algoritm

Input : set de date cu N instanțe

$X=\{x_1, x_2, \dots, x_N\}$ + matrice disimilaritate D

Output: dendrograma (set de triplete)

agglomerative(X,D)

level=0; k=N

$C=\{\{x_1\}, \{x_2\}, \dots, \{x_N\}\}$; $DE=\{(level, k, C)\}$

repeat

 oldk=k

 level=level+1

$(k, C)=\text{mergeClusters}(k, C, D)$

 D=recompute the dissimilarity matrix using
 single/complete/average linkage

$DE=\text{union}(DE, (level, k, C))$

until k=1

Obs

- Funcția `mergeClusters` identifică cele mai apropiate clustere și le reunește
- Algoritmul are complexitate pătratică în raport cu numărul de date din set ($O(N^2)$)
- Este sensibil la erorile din date

Metoda divizivă

Structura generică

Input : set de date cu N instanțe $X=\{x_1,x_2,\dots,x_N\}$

Output: dendrograma (tree) T

divisive(X,D)

Initialize the tree T with a root node containing the entire data set

Repeat

select a leaf node L from T (based on a specific criterion)

use a **flat clustering algorithm** to split L into L_1,L_2,\dots,L_k

Add L_1,L_2,\dots,L_k as children of L in T

until <a stopping criterion>

Obs: algoritmul partițional poate fi kMeans; un caz particular este **bisecting kMeans** care se bazează pe partiționarea unui cluster în două alte cluster (aplicând kMeans pt $k=2$)

Bisecting Kmeans

- Varianta de algoritm de bisecție bazat pe Kmeans

```
1: Initialize the list of clusters to contain the cluster containing all points.
2: repeat
3:   Select a cluster from the list of clusters
4:   for  $i = 1$  to number_of_iterations do
5:     Bisect the selected cluster using basic K-means
6:   end for
7:   Add the two clusters from the bisection with the lowest SSE to the list of clusters.
8: until Until the list of clusters contains  $K$  clusters
```
